

Datum:

09-04 2018

Diarienummer:

N2017/07438/FF

Gällande:

Handelsanställdas förbunds
yttrande över SOU 2017:95
"Ett land att besöka- En
samlad politik för hållbar
turism och växande
besöksnäring"

Adress:

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Handelsanställdas förbunds yttrande över SOU 2017:95 "Ett land att besöka- En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring"

I egenskap av remissinstans ger Handelsanställdas förbund sitt yttrande över föreliggande remiss. Handels ställer sig övergripande positiv till utredningen. Den är grundlig och genomarbetad. Likväl innehåller utredningen huvudsakligen förslag som kan förbättra samordningen inom besöksnäringen och öka kunskapen om vad som kan skapa en framgångsrik besöksnäring.

Förbundet anser dock att utredningen hade varit betjänt av att behandla handelsbranschen och shoppingturism som ett särskilt område med en samlad lägesbeskrivning kopplad till konkreta förslag. Att ren shoppingturism (turism där konsumtion av detaljhandelsvaror är det huvudsakliga målet) idag är vanligt förekommande motiverar ett sådant fokus. Det gör även de indikatorer som på hur handelns bidrag till turismen utvecklas. I utredningen belyses att handeln står för det största förädlingsvärdet av turism bland branscher kopplat till besöksnäring, men handelns betydelse kan också beskrivas i andra termer. Handeln står ensam för cirka 30 % av all omsättning inom besöksnäring. Det innebär att handelns shoppingturism idag genererar cirka 32 000 jobb och uppgår till 85 miljarder. Detta är en siffra som ständigt ökar. Bara sedan 2014 har shoppingturismen enligt Handels uträkningar ökat med cirka 15 %. Utvecklingen drivs av ökad försäljning till besökare från utlandet. Här ligger ökningen på närmare 23 %, vilket motiverar en särskild diskussion om hur handeln kan fungera som motor i att generera intäkter i samband med besök från utlandet.

Utredningen har ett brett anslag. Den innehåller åtskilliga förslag kopplat till besöksnäring inom olika branscher. Handels yttrande är därför avgränsat till att främst behandla det som är av störst relevans för handelsbranschen. Remissvaret är strukturerat efter utredningens kapitelindelning.

Handels yttranden

En samlad politik

Handels ser ett behov av en samlad politik för besöksnäringen. I takt med att näringen växer genom synergieffekter mellan olika branscher ökar behovet av att det finns ett helhetsperspektiv och en allomfattande strategi. Vi delar i flera stycken utredningens bild av vilka förändringar som är önskvärda:

Handels tillstyrker förslaget i avsnitt 3.3 om att regeringen ska föreslå riksdagen att fatta beslut om ett nytt övergripande politiskt mål för en hållbar turism och besöksnäring. Nytt övergripande mål bör som utredningen föreslår vara att öka besöksnäringens bidrag till hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i hela landet. Handels vill betona att det inom ramen för vad som räknas som "hållbar turism" bör finnas ett tydligt perspektiv på social hållbarheten för dem som arbetar inom besöksnäringens branscher med avseende på arbetssituation och arbetsvillkor.

Handels ser ett behov av en nationell strategi för hållbar turism och växande besöksnäring och *tillstyrker därför förslagen i avsnitt 3.4*. Förbundet vill betona vikten av att branschernas parter är starkt involverade i processen med att ta fram strategin. Strategin måste ha en tydlig förankring i erfarenheter från de branscher som har betydelse för och ingår inom besöksnäring.

Handels ställer sig principiellt positivt till att det formuleras strategiska insatsområden och delmål inom ramen för en övergripande strategi, vilket behandlas i avsnitt 3.5. Förbundet är dock av uppfattningen att det måste finnas andra mål än de mål som lätt kan följas upp utifrån en kvantifiering. Vad samarbete mellan handelsnäring och kulturidkare har för effekt på social utveckling kan vara mycket svårt att värdera i siffror, för att ta ett exempel. Handels vill i sammanhanget också betona vikten av att delmålen innefattar mål för social hållbarhetsutveckling i termer av visioner för bättre arbetsmiljöer och bättre arbetsvillkor. Att det finns sådana mål och att delmålen på det stora hela inte har en slagsida mot att mäta ökning av produktivitet är en förutsättning för att Handels ska kunna acceptera en strategi som utgår från specificerade delmål. *Handels ser att det behövs kompletterande skrivelse om vikten av olika typer av delmål och vad det är för områden av delmål som avses för att förslagen i 3.5 ska kunna tillstyrkas.*

Handels vill i övrigt understryka betydelsen av att det inom ramen för en samlad politik för besöksnäringen finns åtgärder som syftar till att göra besöksnäringen rustad för att hantera utvecklingen mot ett kontantlöst samhälle. Sverige är ett av de länder som kommit längst i utvecklingen varför det kan finnas en diskrepans mellan utländska turisternas betalvanor och de betalbarhetsmöjligheter som finns inom besöksnäringen. Detta gäller inte minst inom handeln. Forskning har visat att det efter mars 2023 inte längre kommer att vara lönsamt för butiker att hantera kontanter, vilket kommer att resultera i en utfasning som gör att 80 % av alla butiker kan förväntas vara kontantlösa före 2030.

Handels vill därför föreslå att en kommission inrättas för att kartlägga vad som behöver göras för att hantera denna utveckling inom besöksnäringen. En sådan kommission bör ha representation från relevanta myndigheter och parterna från besöksnäringens branscher.

Besöksnäringen - en del av ett hållbart samhällsbygge

Handels ser positivt på att utredningen understryker vikten av att samhällsplanering anpassas till vad som visat sig ge förutsättningar för framgångsrik besöksnäring. Denna fråga har varit en central del av Handelsrådets diskussioner och forskning vid bland annat Jönköpings Universitet har visat betydelsen av denna faktor. Handels delar utredningens bedömningar av vad som behöver förstärkas på detta område.

Kompetensutveckling

Handels är positiva till att ge Tillväxtverket en samordnade roll i utvecklingen "av strategisk kompetens", med vissa förbehåll. Det är oklart från förslaget vad som exakt menas med strategisk kompetens. Om begreppet innefattar all form av kompetens inom näringen (även yrkesfärdigheter), vilket vi antar, vill Handels se en bredare myndighetssamverkan kring samordningen av kompetensutveckling.

I utvecklingen av kompetenser är det extremt viktigt att branschens parter som har en direkt kunskap om faktiska kompetensbehov har en framskjuten roll. Branschorganisationers roll bör därför betonas. I förslaget får branschorganisationer antas ingå i begreppet "besöksnäringen", men skrivningen bör vara mer specifik för att lyfta fram den viktiga roll som branschens parter fyller.

Vidare anser Handels att handelsbranschen bör nämnas i förslaget som gäller insatser för strategisk kompetensutveckling. Förbundet ställer sig frågande till att handelsbranschen inte finns med bland de branscher inom besöksnäringen som uppräknas. Kompetensutveckling inom handeln tillhör branschens viktigaste frågor, varför handeln bör nämnas.

Handels är av uppfattningen att utredningen i större utsträckning borde ha lyft fram viken av relevanta gymnasieutbildningar. Utredningen förmedlar perspektivet av att de kompetenser som behövs inom besöksnäringen till stor del är servicekänsla och känsla för social kontakt som i stort är medfödda kompetenser. Utredningen menar därför att de är svåra att lära ut genom en utbildning. Vi delar inte denna uppfattning. Att arbeta inom handeln är ett hantverk som innehåller många element av kompetens. Precis som på andra yrkesområden kan olika individer ha olika grundförutsättningar för att kunna utföra arbetet, men till stor del bygger yrkena inom handeln på kompetens som kan utvecklas genom kunskap och träning. Synen som utredningen förmedlar bottenar troligen i att handeln (även andra besöksnäringar) har varit ett genomgångsyre av lägre status. Detta är inte ett tillstånd vi accepterar utan arbetar hårt och aktivt för att höja yrkets status. En del av detta är att satsa på att åstadkomma mer relevanta utbildningar

som gör att de studerande får nytta av lärandet i praktiken och vill stanna inom branschen.

Statistik har visat att av de cirka 3400 elever som varje år börjar på handelsprogrammet har 715 en etablerad ställning på arbetsmarknaden ett år efter studenten och endast 60 % av dessa återfinns i handeln. Detta är låga siffror sett utifrån perspektivet att detaljhandeln årligen rekryterar cirka 50 000 personer. Denna relation vittnar om att det finns problem med kompetensutvecklingen inom ramen för utbildningssystemet som också yttrar sig att endast 43 % av examinerade elever finner en stor samstämmighet mellan vad utbildningen lär och vad yrkeslivet inom handeln kräver. Detta visar ett på ett stort behov på att stärka och reformera yrkesutbildning inom besöksnäringen snarare än att betona kompetensen som medfödd, inte minst inom handeln.

Behovet av relevant utbildning accentueras av den omställning som branschen är inne i som en konsekvens av digitalisering. Med ökad e-handel och nya teknologier inom praktiskt taget alla yrkesroller ställs det nya krav på yrkeskompetens som framtidens arbetande inom handeln behöver göras rustade för.

Handels tillstyrker utredningens förslag att ge Tillväxtverket uppdraget att kartlägga och föreslå kompetensutvecklande insatser för personer som arbetar i destinationsorganisationer på lokal och regional nivå, i samverkan med nämnda aktörer, inklusive branschens parter. Förbundet är av uppfattningen att det är av största vikt av att det utöver övergripande mål och politik kan finnas behov av en lokal anpassning av kompetensutveckling kopplat till enskilda regioners förutsättningar och utvecklingsmöjligheter. Det är viktigt att det finns ett helhetstänk även lokalt så att kompetensen hos personer inom olika branscher kan optimeras till en fungerande helhet av besöksnäring. Det är genom detta som framgångsrika kluster av företagare kan växa fram, inte minst i regioner på glesbygden som har en outnyttjad potential till besöksnäring och där grundläggande service (bland annat enkel tillgång till vård, skola och livsmedelshandel) idag utarmas. Besöksnäringen kan vara viktig för att bryta detta negativa mönster och öka regioners livskraft.

Utveckling, innovation och forskning

Handels delar utredningens uppfattning om att det finns ett behov av ökad kunskap om hur geografiska och demografiska faktorer påverkar besöksnäringen i stad och landsbygd. Vi finner det särskilt viktigt att kopplingen mellan besöksnäring i landsbygd och stad kartläggs, samt att kunskapsutveckling om vad som kan generera besöksnäring i glesbygd premieras.

Handels vill understryka vikten av att stödja forskning om vad som skapar förutsättningar för en ökad besöksnäring. Handels delar utredningens bedömning av att offentlig finansiering av forskning på området måste öka både för att bredda forskningen och öka dess kvalitet.

Handels ser också behovet av en ökad forskningssamverkan. Fältet har hittills varit förhållandevis fragmenterat. Forskningssatsningar som sammankopplar olika discipliner och som förenar olika branscher inom besöksnäringen är centrala. Handelsrådet och BFUFs gemensamma forskningsutlysning inom projektet "Framtidens fysiska mötesplats" är ett bra exempel på ett sådant projekt.

Data, statistik och analys

Handels tillstyrker förslagen som presenteras i utredningens kapitel "Data, statistik och analys". Handels delar utredarnas uppfattning om att det generellt behövs insatser för att utveckla och kvalitetssäkra statistik gällande besöksnäringen som kan ligga till grund för strategier och politiska insatser. Förbundet finner det centralt att utveckla och utvärdera metoder för att analysera företagsdata på det mest meningsfulla sättet. Som utredningen betonar är användningen av produktionsdata från SCB utifrån SNI-koder för att kunna analysera branscher på djupet ett viktigt område för utveckling.

Handels vill dock betona att andra sammanställningar än renodlad SCB-statistik är av värde för utvärderingen av besöksnäringens utveckling. Ett enskilt exempel på detta från handeln är HUI researchs databas "Handeln i Sverige" som innehåller mycket av den information som är central för att utvärdera handelns utveckling, både övergripande och på en regional nivå. Utmaningen ligger i att sammanlänka och göra sådan data användbar i förhållande till statistik från andra besöksnäringar. Att göra en helhetsbedömning av besöksnäringarnas utveckling utifrån indikatorer så som förädlingsvärde, antal anställda, antalet näringsidkare, marknadsandel, omsättning och vinstmarginal är inget enkelt uppdrag. Det kräver en förstärkt apparat för uppföljning och samordning som gör systemet robust, vilket utredningen också föreslår.

Handels vill därtill framhålla vikten av uppföljning av utveckling som inte går att mäta i termer av ren statistik. Utredningens förslag kretsar kring kvantitativt mätbara indikatorer på utvecklingen och förbiser vikten av att göra kvantitativa sammanställningar av icke-numeriska data såväl som sammanställningar av kvalitativt material. Vikten av dessa typer av data och uppföljningar behöver nämnas i förslaget.

Regler, tillstånd och tillsyn

Handels motsätter sig inte principiellt kapitlets övergripande förslag om att regeringen ska växla upp arbetet med att förenkla för företag inom besöksnäringen. Förenkling av myndighetskontakter och lagstiftning, digitalisering av tillståndsprocesser och förändringar av handlägningsprocesser kan utgöra relevanta och förbättrande förändringar. Förändringar av det här slaget får dock enligt vår uppfattning inte äventyra kvaliteten i myndighetsutövningen, varför alla förslag på förenkling inte kan bedömas som positiva. Förbundet har således ingen invändning mot att det pågår ett arbete för att förenkla, men kan inte ge någon generell garanti för att förslag som syftar till att förenkla kommer att kunna tillstyrkas på områden som är relevanta för handeln,

exempelvis lagstiftning som gäller miljö, hälsa, livsmedelshantering, personalliggare och uppgiftskrav gällande lotter, alkohol, tobak och receptfria läkemedel.

Därav avstyrks formuleringen i förslaget om att "åtgärder ska anpassas efter företagets problembild och behov". Åtgärder ska i görligaste mån anpassas efter företags upplevelse, men det är inte det enda perspektivet som är relevant, varken för vilka åtgärder som sätts in eller hur de bör utformas.

Handels delar utredningens uppfattning om att regeltillämpningen gällande tillstånd och avgifter måste upplevas som likvärdig i hela landet. Det finns i sammanhanget ett behov av förbättrad tillsynsvägledning.

Yttranden över kapitel 10-13

Handels tillstyrker förslagen som innebär att det inom ramen för en nationell plan för hållbar turism och besöksnäring formuleras delmål och delstrategier för utvecklingen av naturturism, kulturturism, måltidsturism och evenemangsturism.

Förbundet väljer dock att avstå från att utvärdera de förslag som gäller koordinering och samordning av insatser inom de respektive områdena. Vår bedömning är att dessa förslag bör tas ställning till av de aktörer som primärt har ett ansvar och ett intresse inom dessa näringar.

Det är däremot väsentligt att det finns en representation från handelsbranschen i utarbetandet av delmål och delstrategier för utvecklingen av kulturturism, måltidsturism och evenemangsturism. Dessa turistnäringar är tätt sammankopplade med shoppingturism, vilket gör att det behöver finnas en helhetssyn som inkluderar ett handelsperspektiv.

Med vänlig hälsning

HANDELSANSTÄLLDAS FÖRBUND

Susanna Gideonsson

Martin Rosenström

Förbundsordförande

Utredare